

1528 - Lancelot Blondeel

Schilderde een Poperingenaar een deel van het Lam Gods?

Op 2 oktober 2012 startte de restauratie van het 'Lam Gods' van Van Eyck in het Museum voor Schone Kunsten. Het gebeurt achter glas, zodat de bezoekers toch nog de panelen kan zien. Een soort 'Big Brother' maar dan voor kunstliefhebbers.

Het is niet de eerste keer dat een dergelijke restauratie gebeurt. De eerste maal gebeurde dit reeds in 1550.

En toen gebeurde dit door een Poperingenaar, de kunstschilder en **architect Lancelot Blondeel**. Hij deed het niet alleen, want hij betrok er de Utrechtse schilder Jan Schoreel erbij. Nu nog steeds stelt men zich de vraag of beide heren hun eigen bijdrage niet geleverd hebben aan het paneel.

Maar eerst gaan we Blondeels leven en werk eens overlopen.

*Voor dit artikel baseer ik mij volledig op de studie over Lancelot Blondeel van de hand van **W.H. James Weale**, verschenen in 'Les Annales de la société d'Emulation de Bruges – deel LVIII – 1908.*

Lancelot Blondeel wordt aanzien als de eerste grote renaissance schilder.

Hij werd te Poperinge als zoon van een metselaar, in het jaar 1496 geboren. Ook hij werd metselaar en hij gebruikte heel zijn leven lang het truweel als 'handtekening'.

Lang bleef hij niet in Poperinge.

*Op de **25ste juli 1519** werd hij als 'meester' aanvaardt in de Sint-Lukasgilde te Brugge.*

In het register staat er geschreven:

Lanselot Blondeel was vrymeester ontfanghen als schylder op den XXV van hoeymaent anno XVC XIX.

*Hij was toen 23 jaar oud en was waarschijnlijk al getrouwd met **Catherine Scriers**.*

Waarschijnlijk is dit een verbastering van de naam 'Scherrier' die in Poperinge in het tweede deel van de 16de eeuw frequent voorkomt. Ik neem dus aan dat hij zijn vrouw ook in Poperinge gevonden heeft en haar naar Brugge meenam.

Ze krijgen twee dochters; Marie trouwde voor 1542 met de tapijtwever André Hanssins. Anne huwde met de schilder Pieter Pourbus. Een derde kind stierf in april 1536 en werd begraven op het kerkhof van Sint-Gillis.

*In **1521** huurt hij een huis in de 'S Heer Jan Mirael – straat, naast het huis dat 'Rome' genaamd werd en dit aan 19 pond 4 schellingen parisis per jaar.*

Het is in een rekening van de dis van de Onze Lieve vrouwkerk te Brugge van het jaar 1521 dat er geschreven staat:

St. Nicolaus zestendeel, in 's Heer Jan Mirael straet, 't Huus gheheeten Roome, 't huus daer naest heeft in huere Lanselot Blondeel om XIX pond IIII schele parisis 's jaers, innegaende den eersten van Lauwe XVC

Dit vermeld jaar 1520 zit nog in de oude tijdsrekening die pas in 1575 veranderde. Het betekent hier zoveel als in januari 1520 voor Pasen. Dat betekent dan ook het jaar 1521.

Hij bleef hier alleszins tot in 1528 wonen. In juli 1534 kocht hij een erf waar twee huizen op stonden en waar de gevel van één van deze huizen uitgaf op de 'Over de Vlaminc brugge'.

Deze straat kreeg nu 'de Sint Jorisstraat' als naam.

© Rudi Vandeputte

De gevelsteen van het 'Hotel van de Draak van Sint-Joris' waar tegenover Lancelot Blondeel woonde en waar hij dus op uit keek.

In dezelfde straat staat er nu nog een rij 16de - eeuwse huizen, wat ons een goed idee geeft van de woonst van Lancelot Blondeel en Catherine Schriers.

*We komen Blondeel voor het eerst in de Brugse rekeningen tegen, op de **24ste juli 1520.***

Hij wordt samen met Willem Cornu, geëngageerd om 12 grote scènes te ontwerpen om de straten te decoreren waarlangs Karel V tijdens zijn Blijde Inkomst zal langs komen.

Hierbij neemt hij alleszins de eerste scène voor zijn rekening die voor de poort van het Heilig Kruis geplaatst wordt.

In 1523 schildert hij een triptiek van de 'Heiligen Cosmas en Damien' voor de gilde van de Chirurgen en Barbiers dat op hun altaar in de Sint-Jakobskerk komt te hangen.

Ook Poperinge had in deze tijd een dergelijke gilde met een altaar binnen de Sint-Bertijnskerk.

Gedurende dit jaar tekent hij nog verschillende kartons en patronen, zowel voor de glasvensters als voor de tapijten die in de schepenkamer van het stadhuis te Brugge worden uitgevoerd.

De glasvensters worden uitgevoerd door Pieter van Dycke en de tapijten door Jean Desmet en Josse de Cock.

Blijkbaar was men tevreden over het werk van Blondeel

want in **1526** wordt hij gevraagd om een ontwerp van een Onze Lievevrouwebeeld, en voor een console en een tabernakel om de gevel van de Hallen mee te decoreren.

In **1527** schildert Lancelot een 'tableau' voor de zaal van het stadhuis en in het jaar **1528** maakt hij nog meer tekeningen voor het magistraat van de stad en restaureert de oude schepenzaal van het Brugse Vrije:

Betaelt Lanceloot Blondeel, scildere, van dat hij verscildert ende ghestoffeirt ende eeneghe neiwue ghemaect heeft de wapenen van den ambochten vanden Vrijen staende in de oude scepene caemere, metsgaeders twee ijzeren traillien in de vierschaere daer 't zelveren hoofd ende vuust inne staen, ende daer achter ghezwaert, by ordonnancie ende quittance – XXXXVI pond

Op de **10de november 1528** krijgt hij na een 'examen' de bouw van een nieuwe schouw in de schepenkamer van het Brugse Vrije.

Hedent, X november, was ghesloten naer dat ghesien hadde diversche patronen van den nieuwen caefkoene in de camere, dat men nemen zoude 't patroon ghemaect by lanceloot, schilder, woonende te Brugghe, ende dat men 't stanfyck ende scausteen sal doen maken van seer goet ene schoon steen of andere by advyse vanden wercklieden, ende van den scausteen uppewaerts, van houte.

Voorts was ghesloten, dat de burghmeesters communicieren ende spreken zouden metten gheyenen die de voorseyde patronen van den nieuwen caefkoenen ghemaect hebben ende hemlieden daerof contenteren ter discertie van de burghmeesters ende ten minste dat moghelic wert.

Register van de resolutien van het magistraat van het Vrije – folio 146.

Lancelot heeft niet alleen een ontwerp op papier getekend maar voegt hierbij een schaalmodel in witte steen dat door Jean Roelants uitgewerkt werd en waarmee hij de schepenen kan overtuigen.

*In de schepenzaal van het Brugse Vrije wordt er in **1528 - 1529** naar zijn ontwerp een monumentale schouw gebouwd die er nog altijd staat. Samen met Jacop van Eenhove, maakt hij in maart 12 'scouplancken' om de beeldsnijders te leiden.*

Betaelt Jacop van Eenhove, van XII scouplancken by hem ghelevert te XI ½ grooten 't stic, daerup den grondt ende patroon van den cafkoene ghetrocken es, comt by quitancie XI schele VI deniers groten, valet VI pond XVIII schele parisis.

Betaelt Lanceloot Blondeel, scildere voor 't patroon dat hy den beeldensnyders beworpen maken ende gheven moet van den gronde ende verhemelinghe van de wercke boven ende an beeden zyden van den nieuwen cafkoene, XII pond parisis.

De bouw van deze schouw gebeurde naar aanleiding van het feit dat Karel V in 1526 de feodale band met Frankrijk voor altijd doorbrak.

De werken werden uitgevoerd door de Mechelse beeldhouwer Guyot de Beaugrant.

Karel V staat centraal. De levensgrote beelden en de hoofden in de medaillons stellen zijn familieleden voor. De wapenschilden verwijzen naar de gebieden waarover hij heerst.

Om deze perfect te krijgen reisde Lanceloot enkele keren naar Brussel.

Betaelt Lanceloot Blondeel, scildere, van dat hy in meye laetsleden ghesonden was aen Toison d'Or omme zyn advis 't hebbene up 't werc van den nieuwen cafkoene ende zonderlinghe omme te hebbene de wapenen van e keizerlycke Majesteyt, ende te wetene hoe men die behoort te stellene, omme de welcke te bewerpene ende te recourvrerene hy uute was ende vachierde 17 daghen, daervooren hem bi den burghmeesters toegheleyt was 32 pond parisis.

*Onder het beeld van Karel V wordt in wit albast het Bijbelse verhaal van de kuise Suzanna afgebeeld. De werken aan deze schouw duurden tot **1530**.*

*Lancelot werd binnen de Sint-Lukasgilde zowel in **1530, 1537** en in het jaar **1556** als één van de 'vindere' of gouverneurs aangesteld.*

Het schilderij van Sint-Lukas die Onze Lieve Vrouw schildert van de hand van Lancelot Blondeel.

*In december **1530** stierf de aartshertogin Margareta van Oostenrijk, de gouvernante van de Nederlanden. Blondeel maakte de schildjes die aan de toortsen bij de plechtige uitvaart gehangen werden.*

Betaelt Lancelot Blondeel ter cause van dat hy by laste van den college ghemaect heeft 36 schildekens waarinne waeren de wapens 's lands vanden Vryen, die ghehanghen waeren aen de toortsen die men droeg voor 't doode lichaeme van de ghenaedighe vrouwe, mpevrouwe de douagièere van Sacoyen, regent ende Gouvernante, comt by ordonnancie 3 pond 12 schel parisis.

In **1534** werkte Blondeel aan een reeks tapijten voor Louis de Vallée.

In 1540 krijgt hij een opdracht van de stad Blankenberge om een gerechtstafereel te schilderen dat hij echter pas in 1547 aflevert.

In **1542** ontwierp hij de beelden die in de portiek van de criminele greffie - beneden in de burch - kwamen te staan.

Blijkbaar verkocht Lancelot Blondeel begin november 1542 zijn bezittingen in Poperinge, waarvan zeker een deel aan Jacob de Hondt. Dat was niet naar de zin van zijn schoonzoon **Andries Hanssins** die hiertegen 'de naarheid' ging pleiten. Hij kreeg immers als familielid zijnde, voorrang van koop, indien hij maar dezelfde som betaalde als de eerste koper. Het was alleszins de bedoeling van Andries om dit doen, gezien de onderstaande procuratie waarin hij Bartholomeus Boye en Jan de Reckemaekere, de volmacht gaf om in zijn plaats voor de schepenbank van Poperinge te verschijnen.

Het martelaarschap van Sint-Joris.

6 november 1542

Procuratie gegeven door André Hanssins, tapijtwever, als echtgenoot van Marie, de oudste dochter van Lancelot Blondeel, betreffende het recht dat hij heeft op sommige landen binnen de keure van Poperinge.

Andries Hansins, de tapitsier,
als ghetrauwte hebbende, **Marie**, d'oudste dochter van **Lancelot Blondeel**,
de schilder, ende midts dien zyn naeste ende baerblyckenste hoir ende erfghenaem,
constitueert zyne procureurs generael ende speciael
meester **Berthelmeus Boye** ende **Jan de Reckemaekere**,
hemlieden ende elcken zonderlinghe toogher deser lettren
ghevende vulle macht ende speciael last absoluut ende irrevocable ...
omme ende uut zynder naeme te gaene ende te compareerne voor scepenen ende cuerheers
vander stede van Poperinghe, of elders daer 't noodt werd,
ende aldaer te begeerne versouckende ende calengierne **de naerhede van der coop** van
alzulcke partyen van lande, **elst zynde** of ander lant,

ligghende in diversche partien binnen den scependomme van Poperinghe ende daer omtrent, te zulcker plaetse ende grootte als de lettren van ervenisse daerof zynde dat inhouden ende verclaersen,
 de welcke partyen eenen **Jacob de Hondt**, onlanx leden, ghecocht heeft jehens de voornoemde Lanceloot Blondeel, vader van der voorseyden Marie 's comparants huusvrauwe ende daerof hy by den zelven Lancelot behoorlick in erve ghedaen es gheweest met plocke ende halme naer de costume aldaer, ende de dien fyne
 eyst noodt te presenteren ende up te legghene de penningh en van der principaelen coope, bedraeghende **35 pond 10 schele grooten Vlaems**, metgaeders 24 pond parisis van verteerde costen, zo wel ten huuse vanden voorseyden cooper als te Belle ende te Dranoultre verschoten ende verleyt, ende daerinne te doene ende observeerne alsulcke solempniteyten van wette als 't van nooden werdt, ende daeromme in 't cas van oppositien up dats nood zy in ghedinghe te derdene ad lites in forma met macht van substitucie.

Actum VI in novembre xvc ende XLII – present scepenen: Claeysens Forret.

Stadsarchief Brugge, Register van de procuratien – 1542 – 1543 – folio 38 verso.

Betalingsproblemen voor Blondeel?

In 1544 heeft Lancelot op de markt een vette koe gekocht voor 3 pond 6 schellingen grooten, die hij voor Kerstmis van dat jaar diende te betalen. Dat vergat hij echter, zodat hij op de 15de april 1545 voor het Brugse gerecht diende te verschijnen.

Op de 15de oktober 1544 dient hij een deel van zijn huis in pand te geven op vraag van Gerard Poirteau.

In 1546 krijgt hij weer een bijzondere opdracht van het

stadsmagistraat van Brugge.

Lancelot Blondeel, de schildere, ter cause van by laste van der wet gheweest hebbende met eenen meester **Clays van Brussele** ende met andere ghedeputeerde in de visitatie van de zuut Leye deser stede, ende van der gheleghenthede ende loop van diere ghemact hebbende eenen quaerte gheschildert met olievarwe, daer vooren hem by ordonnancie toegheleyt zyn 2 pond grooten.

Deze kaart met nog een andere van zijn hand, wordt in het Brugs stadsarchief bewaard.

Lancelot Blondeel werkte graag samen binnen zijn familie.

Hij moet in 1546 de opdracht gekregen hebben om de grafkapel, het mausoleum van de prelaat **Jean Carondelet** in de Sint-Donaaskerk te Brugge te bouwen. Voor het kappen van het beeld deed hij beroep op de Poperingse 'beeldsnijder' **Michel Scherrier**.

We nemen aan dat dit familie was van zijn vrouw, misschien wel haar broer. Hij verkreeg op de 14de augustus 1534 het poorterschap van Brugge en woonde dus al een tijdje in de stad.

De prelaat Jean Carondelet overleed te Mechelen op 7 februari 1544.

Zijn stoffelijk overschot werd naar Brugge overgebracht op 11 februari en in stilte, zonder enige plechtigheid, met toelating van het Sint-Donaaskapittel, in zijn grafmonument bijgezet. Het mausoleum was dus oorspronkelijk opgericht in de verdwenen Sint-Donaaskerk maar is nu te vinden in de Salvatorkerk.

Het albasten beeld van de aartsbisschop van Palermo is een van de fijnste beeldhouwwerken uit de vroege renaissance die te Brugge bewaard zijn.

Het albasten beeld van Michiel Scherrier

*De eerste juli 1549 krijgt hij een uitbetaling omdat hij meegewerkt heeft aan **de triomfbogen** om de Spaanse Prins te verwelkomen in de stad.*

*In 1550, zo schrijft Alphonse Leroy in 'Thieme-Beckers' dat Blondeel, geholpen door Jean Schoreel het '**De aanbidding van het Lam Gods**' van Van Eyck restaureerde. Jean Schoreel of Van Scorel was afkomstig uit Utrecht.*

Op het schilderij van Van Eyck staat toevallig ook de domtoren van Utrecht. Zou deze geschilderd zijn door Schoreel of misschien wel door de 'architect' Blondeel? Niemand kan het momenteel nog uitmaken.

In 1552 krijgt Blondeel de opdracht om negen stenen figuren voor de ingang van de Heilig Bloedkapel te ontwerpen. Het is weer Michiel Scherrier die deze beelden snijdt.

In 1551 ontwerpt Lancelot Blondeel, zo schrijft **A. Viane** in zijn artikel over Michiel Scherrier, het monument in de verdwenen Annuntiatenklooster, buiten de Ezelspoort, waarin het hart van Margareta van Oostenrijk werd bijgezet.

Haar ingewanden werden begraven in de Sint Pieter- en Pauluskerk te Mechelen.

De tekenaar Joost vander Beke hielp Blondeel met enkele technische schetsen.

Hier in Brugge was Margaretha's hart geplaatst in een 'vase' dat als middelstuk diende voor een groter monument. Boven deze 'vase' of urne was er een beeld van Margareta ingewerkt dat **Michiel Scherrier** sneed.

In 1885 publiceerde de archivaris J. Finot een samenvatting van de inhoud van een reeks archiefstukken waarbij het contract en de rekeningen van de uitvoering van dit werk, die in het Departementaal Archief te Rijsel bewaard worden.

Daaruit weten we dat Michiel Scherrier 600 florijn ontving voor zijn beeldhouwwerk, met een toeslag van 18 florijn om het wat te smal bevonden beeld van de landvoogdes opnieuw te maken. Blijkbaar was een wat rondere Margaretha mooier dan een slanke.

Aan dit 'remembrance de la sepulture' werkte niet alleen Scherrier mee, maar ook Vincent Herreman en de schoonzoon **Pieter Pourbus**.

In 1554 was Lancelot in proces met de beenhouwer Inghelrave. Alleen een voorlopige uitspraak is hierover bewaard gebleven.

In juni 1555 komt er een nieuwe panding op zijn huizen die hij in 1524 verwierf, en dit omdat hij zijn een jaarlijkse rente van 5 schellingen groten die hij bij de dis van Sint Gillis had opgenomen, niet kan betaalt.

Hij blijft betalingsmoeilijkheden hebben, want uit de disrekeningen blijkt dat hij steeds met achterstand betaalt.

In dit jaar 1555 krijgt hij echter wel nog een opdracht van het Brugse vrije waarbij hij de beelden van de galerij voor hun Schepenhuis dient te polychromeren. Voor dit werk kreeg hij 60 pond parisisis.

De 4de april 1558 schenkt hij één groot aan de kerkmeesters van Sint-Gillis bij een door hen georganiseerde bedeltocht. Met deze gelden wilden zij de daken van hun kerk herstellen.

Op de 2de januari 1560 gaat hij samen met zijn vrouw, een lening aan bij de Sint-Lukasgilde van 5 schellingen groten per jaar en dat met zijn huizen als borg.

Hij stierf te Brugge op de 4de maart 1561. Zijn weduwe overleefde hem niet lang. Zij stierf in januari 1562.

Hier light 't vleesch begraven van Landsloot Blondeel
Voormaels werckman geweest met matsers truweel
Grooten konstenaere, schilder geworden daer naer
Reijn navolger in pictura apelles pinceel
Wettenlijck in de architecture geheel
LXV jaer gheleeft onder 's weerelds gorreel
Vierden maerte smaecte doods morseel
Als men schreef duyst vijf hondert ende sestigh jaer

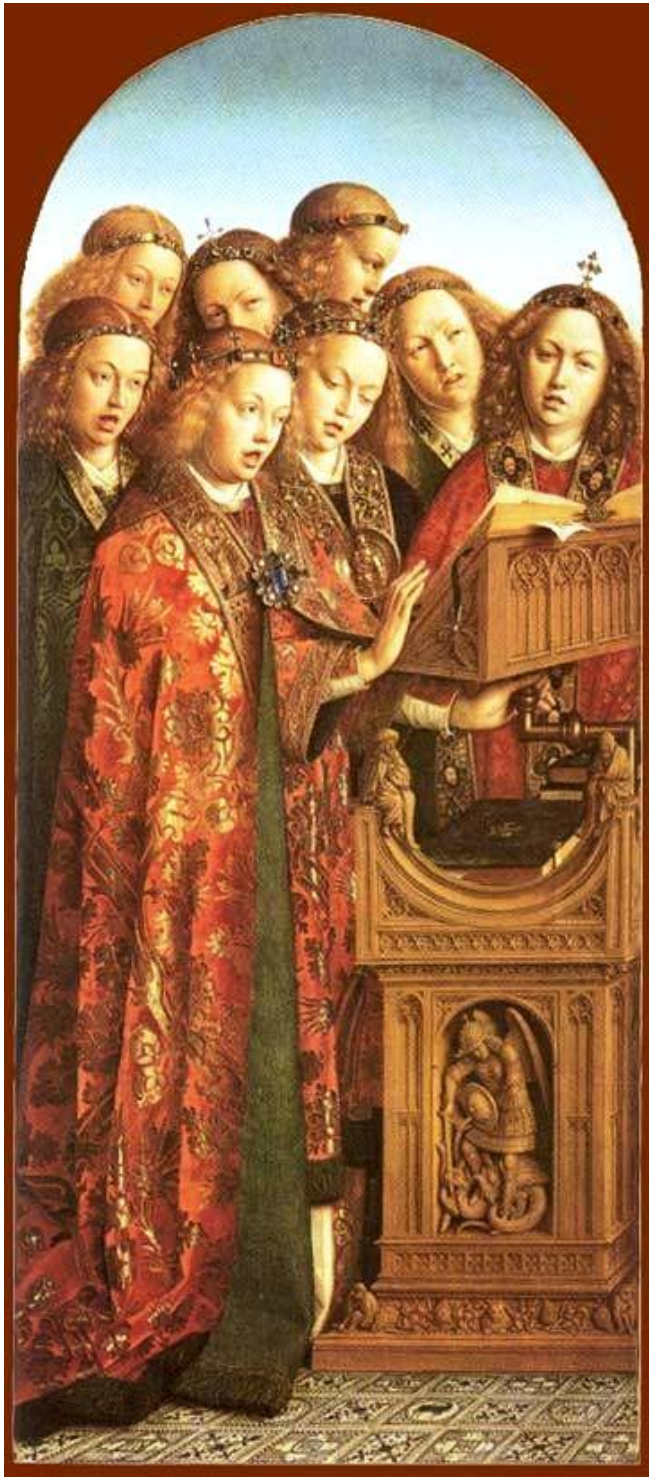

Hij es vooren, wij moeten al
volgen naer.
Al dat 't leven ontfaen heeft
moet zekr eens sterven
God maecke zijn ziele in Christe
claer
Dat die magh zalig verrijsen
vruchtbaer
Uyt alle bezwaer

*De dood van Marcus Licinius
Crassus – Lanceloot Blondeel*

Tot zover het leven en werk van Lancelot Blondeel, en dan nu terug naar het **Lam Gods!**
We hebben gezien dat Jan Schoreel misschien wel de dom van Utrecht op het Lam Gods
geschilderd heeft.

Als we ervan uitgaan dat Schoreel zijn groot 'handteken' op het Lam Gods gezet heeft, zal
Lancelot Blondeel dit ook wel gedaan hebben. Alleen waar zit het dan?

Wij denken aan het paneel van de
zingende engelen.

We hebben immers gemerkt dat Lancelot
heel zijn leven kort bij de Sint-Jorisdigilde
gewoond en gewerkt heeft. Hij heeft de
marteldood van Sint-Joris als thema van
één van zijn tekeningen genomen.
En hier op dit paneel vinden we ook Sint-
Joris in het onderstuk van het kathedraal.
Maar wat vooral eigenaardig is; de
onderste rand wordt afgeboord met **2
aapjes** op het uiteinde en daartussen in
een gestileerde hoprank met **4 hopbellen**.
En wie anders dan Lancelot Blondeel
kan deze geschilderd hebben.

Karel van Mander, de auteur van het
Schilderboek schreef over de aap het
volgende:

Den aep oft Simme beteyckent den
ondeughenden Mensch.

Deze ondeugende mens wilt ons tussen
de twee 'aapjes' in een geheim vertellen.
Nu mag de aap uit de mouw komen.
Het was nu eenmaal zo dat de
grappenmaker in vroeger tijden zijn
'aap' of 'zotskolf' in de mouw hield, tot
dat hij er uit mocht komen, tot dat men
duidelijk mocht weten dat men met iets
de gek hield.
En wat staat er tussen de twee aapjes?
Een gestileerde hoprank met 4
hopbellen.
De Poperingenaar Lancelot Blondeel
heeft hier zijn handteken gezet. Dit is zijn
bijdrage tot het lam Gods.